

Załącznik nr 1

do Regulaminu szkolenia i egzaminowania kandydatów na przewodników turystycznych miejskich i terenowych oraz nadawania uprawnień przewodników turystycznych PTTK

**RAMOWY PROGRAM
SZKOLENIA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW TURYSTYCZNYCH
MIEJSKICH I TERENOWYCH PTTK**

**I. PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA OGÓLNEGO DLA KANDYDATÓW
NA PRZEWODNIKÓW TURYSTYCZNYCH**

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin
1	2	3	4
1.	Historia Polski	Podstawowe wiadomości z historii Polski	8*
2.	Geografia turystyczna Polski	Ogólna charakterystyka położenia geograficznego i środowiska przyrodniczego. Krainy geograficzne i krajobrazy Polski, naturalne i przekształcone. Ogólna charakterystyka gospodarki Polski i zagadnienia demograficzne. Podział administracyjny. Charakterystyka ważniejszych regionów turystycznych. Mniejszości narodowe i religie. Religioznawstwo	15*
3.	Historia kultury w Polsce	Historia architektury w Polsce. Charakterystyczne cechy poszczególnych stylów architektonicznych w ich rozwoju historycznym, Rozmieszczenie obiektów reprezentujących poszczególne style na mapie zabytków. Najważniejsze muzea polskie. Zabytki piśmiennictwa polskiego w zbiorach muzealnych. Najciekawsze dzieła malarstwa europejskiego w polskich zbiorach muzealnych. Malarstwo polskie — główne kierunki i przedstawiciele. Współczesna sztuka polska w zbiorach muzealnych. Ochrona dóbr kultury, jej formy prawne i organizacyjne. Kultura i sztuka ludowa. Główne regiony etnograficzne	20*
4.	Ochrona przyrody i środowiska w Polsce	Podstawy programowe i prawne ochrony przyrody. Formy ochrony przyrody w Polsce. Krajowy system obszarów chronionych, międzynarodowe formy i systemy obszarów chronionych w Polsce. Zagrożenia środowiska przyrodniczego, w tym związane z zagospodarowaniem i ruchem turystycznym. Podstawowe pojęcia ekologii. Różnorodność biologiczna Polski — podstawowe pojęcia, stan, zagrożenia. Zasady ruchu turystycznego w lasach i na obszarach chronionych, bezpieczeństwo przeciwpożarowe w lasach. Formy (rodzaje) turystyki sprzyjające ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu środowiska przyrodniczego	6*
5.	Turystyka w Polsce	Podstawowe pojęcia z zakresu turystyki wg terminologii Światowej Organizacji Turystyki. Wartości społeczne, zdrowotne, wychowawcze i gospodarcze turystyki. Podstawowe pojęcia z zakresu krajoznawstwa. Pionierzy turystyki i krajoznawstwa. Zarys historii turystyki w Polsce na tle krajów europejskich z uwzględnieniem roli PTT, PTK i PTTK. Organizacja turystyki w Polsce: administracja rządowa i samorządowa, organizacje społeczne, w tym PTTK, izby gospodarcze, przedsiębiorstwa i biura turystyczne. Historia i organizacja przewodnictwa turystycznego, w tym przewodnictwo w PTT, PTK i PTTK.	5*
6.	Metodyka i etyka przewodnictwa	Kultura osobista, etyka i moralność przewodnika. Kodeks etyczny przewodnika. Kultura uprawiania turystyki. Słowo jako narzędzie	25

		pracy przewodnika. Opanowanie języka polskiego i jego kultura, słownictwo, przykłady najczęstszych błędów językowych. Postępowanie się mikrofonem w autokarze, pomieszczeniu zamkniętym i na wolnym powietrzu. Orowadzanie grupy wycieczkowej w terenie otwartym i w pomieszczeniach zamkniętych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów sakralnych, muzealnych, cmentarzy i miejsc martyrologii. Problematyka wycieczek szkolnych, oddziaływanie wychowawcze na dzieci i młodzież. Orowadzanie wycieczek osób niepełnosprawnych. Specyfika prowadzenia wycieczek autokarowych, kolejowych, wodnych i pieszych. Współpraca z kierowcą. Przerwy na odpoczynek. Postępowanie się anegdotą i dowcipem	
7,	Ogólne zasady bezpieczeństwa w turystyce	Ogólne zasady bezpieczeństwa w prowadzeniu wycieczek. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach, reanimacja, tamowanie krwotoków, unieruchamianie złamań. Podstawowy skład apteczki.	5
8.	Podstawowe przepisy prawne w turystyce	Ustawa o usługach turystycznych. Umowy w turystyce, ich rodzaje, prawa i obowiązki stron. Umowy biur podróży z klientami. Stosunek prawny przewodnik — uczestnik wycieczki. Podstawy prawne zatrudniania przewodników (umowa o pracę, umowa o dzieło, umowa zlecenia). Odpowiedzialność prawna przewodnika: karna, cywilna i służbowa. Przepisy związane z ruchem osobowym: mel-dunkowe, celne, graniczne i drogowe. Ubezpieczenia turystyczne	6
9.	Wybrane zagadnienia z psychologii i socjologii	Psychologia i socjologia grupy wycieczkowej. Przewodnik jako kierownik zespołu. Opis pożądanej sylwetki, cech psychofizycznych i walorów osobistych przewodnika. Zasady organizacji i kierowania zespołami ludzkimi, systemy komunikacji, grupy nieformalne. Psychologia młodzieży. Znużenie fizyczne i psychiczne, sposoby zapobiegania. Metody rozwiązywania konfliktów w grupie turystycznej oraz zapobiegania i likwidacji negatywnych zjawisk występujących w turystyce. Kształtowanie postaw proekologicznych u organizatorów i uczestników ruchu turystycznego	11
10	Zajęcia praktyczne	Zajęcia odbywają się w formie ćwiczeń w terenie i wycieczek szkoleniowych i polegają na samodzielnym przeprowadzeniu wybranych odcinków tras pod kierunkiem instruktora.	5 dni wycieczkowych
		O G Ó Ł E M	101 godz. + 5 dni wycieczkowych (w tym* do wyboru 54 godz. samo-kształcenie lub e-learning)

II. PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW MIEJSKICH

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin
1	2	3	4
1.	Historia miasta na tle historii Polski	Historia miast w Polsce (ogólna charakterystyka miast zabytkowych). Początki i przeszłość miasta. Miasto w okresie II Rzeczypospolitej i w czasie II wojny światowej. Odbudowa ze zniszczeń wojennych. Współczesny rozwój miasta. Życie społeczno-polityczne. Wybitne postacie historyczne związane z miastem	25
2.	Kultura i sztuka	Zabytki miasta na tle historii sztuki w Polsce. Rozwój urbanistyczny	30

	miasta	miasta. Okresy świetności w historii Polski. Zabytki architektury, rzeźby i malarstwa. Muzea, pomniki i tablice pamiątkowe. Place i ulice. Parki i ogrody. Instytucje naukowe i kulturalne. Szkolnictwo, wyższe uczelnie	
3.	Miasto współczesne	Położenie, powierzchnia, liczba mieszkańców, podział administracyjny (dzielnice, osiedla). Życie społeczno-polityczne. Wybitne postaci współczesnego miasta. Historia i współczesna gospodarka miasta. Najważniejsze obiekty przemysłowe i ich produkcja. Ważniejsze obiekty użyteczności publicznej. Współczesna architektura i budownictwo. Urządzenia socjalne i służba zdrowia. Główne atrakcje miasta. Miasto w literaturze, piosenkach i anegdotach. Problemy i osiągnięcia ekologiczne miasta	15
4.	Geografia turystyczna miasta i regionu	Aktualne problemy miasta i regionu. Plany rozwoju miasta i okolic. Charakterystyka środowiska geograficznego. Miejscowości i obiekty o znaczeniu historycznym i turystycznym w najbliższej okolicy	17
5.	Topografia miasta i strefy podmiejskie	Układ komunikacyjny miasta, arterie przelotowe i wylotowe. Lokalizacja obiektów zabytkowych, gospodarczych i użyteczności publicznej. Baza turystyczna, sportowa i rekreacyjna. Lokalizacja parkingów. Szlaki turystyczne w mieście i jego najbliższych okolicach	23
6.	Szkolenie praktyczne	2 do 9 dni szkolenia praktycznego odbywa się w formie ćwiczeń w mieście i wycieczek szkoleniowych, które polegają na samodzielnym przeprowadzeniu wybranych odcinków tras pod kierunkiem instruktora. Wycieczki autokarowe i piesze obejmują w swoim programie także zajęcia z następujących przedmiotów – w wymiarze co najmniej: 1) historia miasta na tle historii Polski – 10 godz.; 2) kultura i sztuka miasta – 25 godz.; 3) miasto współczesne – 15 godz.; 4) geografia turystyczna miasta i regionu – 5 godz.; 5) topografia miasta i strefy podmiejskiej – 20 godz.; 6) metodyka i technika prowadzenia wycieczek miejskich – 10 godz.	9 dni
O G Ó Ł E M			110 + 9 dni
UWAGA: Podane ilości godzin wykładowych i dni wycieczek dotyczą miast dużych, tj. Warszawa, Kraków, Wrocław, Łódź, Trójmiasto (Gdańsk, Gdynia, Sopot - łącznie), Szczecin, Poznań, Lublin. W miastach mniejszych ilość godzin wykładowych może być mniejsza, zależna od wielkości miasta (min. 70 godz. + 2 dni wycieczkowe)			

III. PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW TERENOWYCH

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna liczba godzin
1	2	3	4
1.	Historia regionu na tle historii Polski	Ważniejsze wydarzenia w historii regionu. Charakterystyka miast i miejscowości regionu (historia, ważniejsze zabytki, współczesność, ważniejsze obiekty użyteczności publicznej). Region w okresie II Rzeczypospolitej i II wojny światowej. Odbudowa ze zniszczeń wojennych. Ważniejsze zagadnienia z historii współczesnej	25
2.	Kultura i sztuka regionu	Historia kultury i sztuki regionu. Wpływ kultury regionu na kulturę narodową. Zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Wybitne postaci historyczne, miejscowości, obiekty i pomniki z nimi związane. Muzea, instytucje naukowe i kulturalne (wiadomości o zbiorach i zasadach zwiedzania). Prasa i wydawnictwa regionalne	20
3.	Charakterystyka	Położenie i obszar, podział administracyjny, ludność (z uwzględnieniem	15

	geograficzna re- gionu	niem mniejszości narodowych i religii). Ukształtowanie powierzchni, klimat, wody (rzeki, jeziora, ciekły). Zasoby naturalne i ich wykorzystanie. Ważniejsze gałęzie przemysłu, plany rozwoju gospodarczego. Najważniejsze obiekty gospodarcze, charakterystyka ich produkcji, dane statystyczne, możliwości zwiedzania. Gospodarka rolna regionu	
4.	Etnografia regionu	Kultura ludowa, strój i obrzędy ludowe, folklor. Budownictwo ludowe, ośrodki przemysłu i rzemiosła ludowego. Skanseny, muzea i izby regionalne	10
5.	Środowisko przy- rodnicze regionu i jego ochrona	Charakterystyka środowiska przyrodniczego regionu. Parki narodowe i krajobrazowe. Rezerваты i pomniki przyrody, obszary chronione i atrakcyjne zespoły przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych	10
6.	Zagospodarowanie turystyczne regio- nu	Baza turystyczna, ośrodki rekreacyjne i turystyczne (w tym PTTK). Szlaki turystyczne oznakowane. Obiekty sportowe. Układ komunikacyjny regionu (drogi międzynarodowe, krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne, linie kolejowe, trasy wodne, parkingi i dojazdy). Kolejki linowe i wyciągi narciarskie	15
7.	Terenoznawstwo i topografia	Orientacja w terenie: bez mapy, z mapą i kompasem, posługiwanie się mapą i kompasem. Topografia regionu (konfiguracja terenu). Lokalizacja obiektów zabytkowych, przyrodniczych i współczesnych, drogi dojazdowe do nich. Mapy turystyczne, ich skale i rodzaje	30
8.	Szkolenie praktyczne	2 do 10 dni szkolenia praktycznego odbywa się w formie ćwiczeń w terenie i wycieczek szkoleniowych, które polegają na samodzielnym przeprowadzeniu wybranych odcinków tras pod kierunkiem instruktora. Wycieczki autokarowe i piesze obejmują w swoim programie także zajęcia z następujących przedmiotów – w wymiarze co najmniej: 1) kultura i sztuka regionu – 10 godz.; 2) charakterystyka geograficzna regionu – 10 godz.; 3) etnografia regionu – 5 godz.; 4) środowisko przyrodnicze regionu i jego ochrona – 10 godz.; 5) zagospodarowanie turystyczne regionu – 10 godz.; 6) terenoznawstwo i topografia – 10 godz.; 7) metodyka i technika prowadzenia wycieczek terenowych – 10 godz.	10 dni
		O G Ó Ł E M	125 + 10 dni wycieczkowych
<p>UWAGA: Podane ilości godzin wykładowych i dni wycieczek dotyczą województw dużych (np. mazowieckiego, małopolskiego, śląskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, warmińsko-mazurskiego, lubelskiego, podkarpackiego, zachodniopomorskiego, podlaskiego i pomorskiego), dużych obszarowo regionów (np. Pomorze, Ziemia Lubuska, Mazowsze itp.) oraz tras turystycznych (np. Szlak Piastowski, Szlak Kopernika, Szlak Nadmorski itp.). W województwach mniejszych ilość godzin wykładowych może być mniejsza, zależna od wielkości województwa, regionu, powiatu, gminy, trasy (min. 70 godz. + 2 dni wycieczkowe). Dla powiatów, gmin oraz tras programy muszą zostać odpowiednio dostosowane do ich wielkości, ilości zabytków i innych atrakcji turystycznych.</p>			